

Vládní návrh

ZÁKON

ze dne 2020,

kterým se mění zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

Změna zákona o výkonu vazby

Čl. I

Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění zákona č. 208/2000 Sb., zákona č. 258/2000 Sb., zákona č. 3/2002 Sb., zákona č. 218/2003 Sb., zákona č. 52/2004 Sb., zákona č. 539/2004 Sb., zákona č. 7/2009 Sb., zákona č. 41/2009 Sb., zákona č. 375/2011 Sb., zákona č. 105/2013 Sb., zákona č. 276/2013 Sb., zákona č. 204/2015 Sb., zákona č. 377/2015 Sb., zákona č. 57/2017 Sb., zákona č. 58/2017 Sb., zákona č. 203/2019 Sb. a zákona č. 165/2020 Sb., se mění takto:

1. V § 16 odst. 2 se za větu první vkládá věta „Není-li možné ve věznici uskutečňovat návštěvy po dobu delší než jeden měsíc, může ředitel věznice stanovit, že obvinění mají právo přijmout více balíčků, než je uvedeno ve větě první, nejvýše však jeden balíček za měsíc.“.
2. V § 26 se na konci odstavce 7 doplňuje věta „Není-li možné ve věznici uskutečňovat návštěvy po dobu delší než jeden měsíc, může ředitel věznice stanovit, že mladiství mají právo přijmout více balíčků, než je uvedeno ve větě první, nejvýše však jeden balíček za měsíc.“.

ČÁST DRUHÁ

Změna zákona o výkonu trestu odnětí svobody

Čl. II

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 359/1999 Sb., zákona č. 3/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 218/2003 Sb., zákona č. 52/2004 Sb., zákona č. 539/2004 Sb., zákona č. 109/2006 Sb., zákona č. 346/2007 Sb., zákona č. 306/2008 Sb., zákona č. 7/2009 Sb., zákona č. 41/2009 Sb., zákona č. 281/2009 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 341/2010 Sb., zákona č. 181/2011 Sb., zákona č. 375/2011 Sb., zákona č. 399/2012 Sb., zákona č. 276/2013 Sb., zákona č. 204/2015 Sb., zákona č. 377/2015 Sb., zákona č. 188/2016 Sb., zákona č. 58/2017 Sb. a zákona č. 165/2020 Sb., se mění takto:

1. V § 24 odst. 1 se za větu první vkládá věta „Není-li možné ve věznici uskutečňovat návštěvy po dobu delší než jeden měsíc, může ředitel věznice stanovit, že odsouzení mají právo přijmout více balíčků, než je uvedeno ve větě první, nejvýše však jeden balíček za měsíc.“.
2. Na konci § 62 se doplňuje věta „Není-li možné ve věznici uskutečňovat návštěvy po dobu delší než jeden měsíc, může ředitel věznice stanovit, že mladiství mají právo přijmout více balíčků, než je uvedeno ve větě první, nejvýše však jeden balíček za měsíc.“.

ČÁST TŘETÍ

Změna zákona o výkonu zabezpečovací detence

Čl. III

V § 14 zákona č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, se na konci odstavce 1 doplňuje věta „Není-li možné v ústavu uskutečňovat návštěvy po dobu delší než jeden měsíc, může ředitel ústavu stanovit, že chovanci mají právo přijmout více balíčků, než je uvedeno ve větě první, nejvýše však jeden balíček za měsíc.“.

ČÁST ČTVRTÁ

ÚČINNOST

Čl. IV

Tento zákon nabývá účinnosti dnem následujícím po dni jeho vyhlášení.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

O b e c n á č á s t

Hodnocení dopadů regulace podle obecných zásad

Hodnocení dopadů regulace (RIA) nebylo k tomuto návrhu zákona zpracováno na základě výjimky obsažené v článku 3.8 písm. d) Obecných zásad pro hodnocení RIA, neboť je návrh předkládán v době nouzového stavu vyhlášeného podle čl. 5 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění ústavního zákona č. 300/2000 Sb.

Zhodnocení platného právního stavu, odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy a vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy v jejím celku

Problematika přijímání balíčků s potravinami a věcmi osobní potřeby je řešena ve vztahu k obviněným ve výkonu vazby v § 16 a v § 26 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů, ve vztahu k odsouzeným ve výkonu trestu odnětí svobody v § 24 a v § 62 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a ve vztahu k chovancům detenčních ústavů v § 14 zákona č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákonná úprava stanoví pro přijímání balíčků s potravinami a věcmi osobní potřeby v uvedených ustanoveních limity bez možnosti se od nich odchýlit (jedinou výjimkou je možnost přijmout balíček navíc jako forma kázeňské odměny pro odsouzené mladistvé). Pokud jde o výkon trestu odnětí svobody, mají dospělí odsouzení podle zákonné úpravy právo přijmout balíček s potravinami a věcmi osobní potřeby jednou za šest měsíců, přičemž tento balíček nesmí přesáhnout hmotnost 5 kg; mladiství odsouzení mohou přijmout takový balíček až čtyřikrát ročně. Obvinění ve výkonu vazby a chovanci ve výkonu zabezpečovací detence mohou přijmout balíček o nejvyšší hmotnosti 5 kg jednou za tři měsíce, pokud jde o mladistvé ve výkonu vazby, jednou za dva měsíce. Uvedené limity byly stanoveny s ohledem na to, že tyto osoby mají možnost nakupovat věci osobní potřeby ve věznici nebo v ústavu zabezpečovací detence za peněžní prostředky, které si s sebou do věznice nebo ústavu zabezpečovací detence přinesly nebo které jim byly zaslány, popř. v případě odsouzených z kapesného, přičemž tento postup vylučuje možnost získání nepovolených věcí. Taková právní úprava je obdobná i v jiných členských státech Evropské unie.

Jak ukázalo období posledních měsíců, mohou však nastat situace, které mají přímý dopad na práva osob nacházejících se ve věznici nebo v detenčním ústavu (dále také jen „vězněné osoby“). V takových případech dochází k dalšímu omezení práv vězněných osob, např. práva na návštěvy, které těmto osobám zajišťuje osobní spojení s rodinou a osobami blízkými, tedy světem mimo věznici nebo ústav, dále omezení při zařazování vězněných osob do práce, ale i dalších aktivit jako je účast na formách vzdělávání, sociálních a kulturních akcích pořádaných věznicí v rámci programů zacházení, omezení povolování pobytu mimo věznice aj. Předmětná omezení, která je ještě více izolují, vězněné osoby vnímají velice negativně, mohou v nich prohlubovat pocity frustrace a beznaděje, což může představovat nejenom riziko pro jejich vlastní život a zdraví, ale v konečném důsledku představuje též závažné zvýšení bezpečnostního rizika – zejména vzpoury; příkladem je nedávná vzpoura vězňů ve věznici v Bělušicích na Mostecku v reakci na šíření pandemie koronaviru. Vzhledem k uvedenému je nutné hledat nástroje, které mohou vězněným osobám tyto situace ulehčit, zmírnit dopady zvýšené izolace a případně do určité míry též kompenzovat přísnost přijatých opatření. Jelikož však pandemie koronaviru není jedinou situací, která může život vězněných

osob v podstatě z minuty na minutu negativně ovlivnit, měla by přijímaná právní úprava být schopna pokrýt případné další mimořádné situace, v jejichž důsledku dojde ke znemožnění uskutečňovat návštěvy vězňů osob po delší dobu (stanovenou návrhem na dobu minimálně jednoho měsíce), a to bez ohledu na skutečnost, zda se týkají pouze jedné věznice nebo ústavu anebo všech. Takovými situacemi mohou být kromě omezení návštěv v rámci opatření vyhlášených v souvislosti s nouzovým stavem například živelné a jiné pohromy, zhoršená epidemiologická situace (lokální či plošná karanténa či jiná opatření k zabránění šíření nemocí), závažné havárie aj.

Jako jeden z vhodných nástrojů se jeví využití možnosti zvýšeného přijímání balíčků s potravinami a věcmi osobní potřeby. Přijímání těchto balíčků je obecně vězňůmi osobami vnímáno velmi pozitivně a v určitém smyslu jim to pomáhá i v udržování sociální vazby s rodinou a blízkými osobami.

Cílem předloženého návrhu je tedy umožnit, aby nejenom v období pandemie, ale i v dalších možných kritických situacích znemožňujících po delší dobu realizovat ve věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence návštěvy, bylo vězňům osobám povoleno přijmout víc než zákonem stanovený počet balíčků v daném období. Tuto možnost stanoví ředitel věznice nebo ředitel detenčního ústavu vždy pro celou věznici nebo detenční ústav.

Zhodnocení současného stavu a dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen

Navrhovaná úprava je genderově zcela neutrální, nemá bezprostřední, ani sekundární dopady na rovnost mužů a žen a nevede k diskriminaci jednoho z pohlaví, neboť nijak nerozlišuje, ani nezvýhodňuje, jedno z pohlaví a nestanoví pro ně odlišné podmínky.

Navrhovaná právní úprava neupravuje vztahy, které by se dotýkaly zákazu diskriminace ve smyslu antidiskriminačního zákona (tj. nerovného zacházení či znevýhodnění některé osoby z důvodu rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženského vyznání, víry či světového názoru). Lze proto konstatovat, že právní úprava obsažená v návrhu zákona nemá žádné dopady ve vztahu k zákazu diskriminace.

Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky, judikaturou Evropského soudu pro lidská práva, mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, a s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie nebo obecnými právními zásadami práva Evropské unie

Návrh stanovuje výjimky, resp. odchylky od zákonné úpravy, které lze provést akty řízení, ovšem zároveň stanovuje zákonné meze a kritéria takového postupu. Návrh je tedy plně v souladu s čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, a s čl. 2 odst. 3 Ústavy, podle kterých lze státní moc uplatňovat v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon, přičemž státní moc slouží všem občanům.

Mezinárodní smlouvy, jimiž je Česká republika vázána, ani judikatura Evropského soudu pro lidská práva se problematikou upravenou v návrhu zákona nezabývají.

Návrhem zákona nejsou implementovány ani adaptovány předpisy Evropské unie a návrh s nimi není ani v rozporu. Judikatura Evropského soudního dvora, ani obecné právní zásady práva Evropské unie se navržené úpravy nedotýkají.

Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty, na podnikatelské prostředí České republiky, dále sociální dopady, včetně dopadů na rodiny a dopadů na specifické skupiny obyvatel,

zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny, a dopady na životní prostředí

V souvislosti s přijetím navržených změn se nepředpokládají zvýšené výdaje ze státního ani jiného veřejného rozpočtu.

Navržená právní úprava není spojena s dopady na podnikatelské prostředí v České republice.

Navrhovaná právní úprava může mít pozitivní sociální dopady na upevnění vazeb mezi vězněnými osobami a jejich rodinami v situacích, kdy není možné zabezpečit jejich osobní kontakt.

Navržená úprava nemá další dopady na specifické skupiny obyvatel, ani se v souvislosti s jejím přijetím nepředpokládají žádné dopady na životní prostředí.

Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Předložený návrh v této oblasti stávající úpravu nikterak nemění, dopady na problematiku ochrany soukromí a osobních údajů se nepředpokládají.

Zhodnocení korupčních rizik

Navrhovaná úprava není spojena s významným korupčním rizikem. Za účelem eliminace možných korupčních rizik se předpokládá, že zvýšení limitu pro přijetí balíčku bude interním předpisem Vězeňské služby ČR upraveno tak, že tato možnost bude podmíněna předchozím souhlasem Generálního ředitelství Vězeňské služby ČR.

Zhodnocení dopadů na bezpečnost nebo obranu státu

Navrhovaná úprava je spojena s pozitivními dopady na bezpečnost státu, neboť umožňuje zmírnit dopady mimořádných situací na život vězněných osob a tím přecházet riziku vzpoury vězněných osob a dalším bezpečnostním incidentům. Navržená úprava nemá negativní dopady na obranu státu.

Odůvodnění návrhu, aby Poslanecká sněmovna vyslovila s návrhem souhlas již v prvním čtení

Jak bylo shora uvedeno, situace posledních měsíců ukázala, že omezení, která byla přijímána ve věznicích v souvislosti se současnou pandemií a kterými docházelo k nezbytnému dalšímu omezení práv vězněných osob (zejména k omezení práva na návštěvy, omezení při zařazování vězněných osob do práce, omezení účasti na sociálních a kulturních akcích pořádaných věznicí v rámci programů zacházení, omezení povolování pobytu mimo věznice aj.), vězněné osoby vnímají velice negativně, což může představovat nejenom riziko pro jejich vlastní život a zdraví, ale v konečném důsledku představuje též závažné zvýšení bezpečnostního rizika – zejména vzpoury. Jako určité kompenzační opatření se proto navrhuje takovéto mimořádné situace zohlednit a umožnit, aby z tohoto důvodu mohlo být povoleno v rámci dané věznice nebo ústavu pro výkon zabezpečovací detence častější přijímání balíčků.

Urychlené přijetí této novely je s ohledem na současnou situaci nezbytné, neboť v důsledku současných omezení není vyloučena eskalace napětí ve věznicích, včetně zvýšení rizika vzpoury. Navrhuje se proto, aby s návrhem zákona vyslovila Poslanecká sněmovna souhlas již v prvním čtení (podle § 90 odst. 2 zákona o jednacím řádu Poslanecké sněmovny).

Z v l á š t n í č á s t

K čl. I až III – změna zákona o výkonu vazby, zákona o výkonu trestu odnětí svobody a zákona o výkonu zabezpečovací detence

Jak již bylo uvedeno v obecné části důvodové zprávy, navrhuje se, aby bylo možné stanovit, že odsouzení mohou přijímat větší množství balíčků, než je stanoveno v § 24 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, s cílem zmírnit dopady situace, kdy není po dobu delší než jeden měsíc možné realizovat návštěvy; tento režim se uplatní i ve vztahu k mladistvým odsouzeným (§ 62 citovaného zákona). Tuto možnost stanoví ředitel věznice vždy pro celou věznici, nejedná se o povolování přijetí balíčku jednotlivým odsouzeným.

Obdobný režim se navrhuje promítnout též do ustanovení § 16 a 26 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů, ve vztahu k obviněným, a do § 14 zákona č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, ve vztahu k chovancům ve výkonu zabezpečovací detence, neboť obdobné důvody se uplatní i vůči těmto osobám a není důvod zacházet v těchto situacích jinak s odsouzenými, kteří jsou ve věznici, a obviněnými ve vazbě či chovanci detenčních ústavů.

K čl. IV – účinnost

S ohledem na současnou situaci, kdy Světová zdravotnická organizace (WHO) prohlásila epidemii koronaviru SARS-CoV-2 za pandemii, nelze postupovat podle § 3 odst. 3 zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv, tj. nelze stanovit účinnost k 1. lednu nebo k 1. červenci kalendářního roku.

Naopak je třeba postupovat podle odstavce 4 citovaného paragrafu, kdy je možné stanovit, že návrh zákona nabývá účinnosti dnem vyhlášení ve Sbírce zákonů, pokud je vyhlášen nouzový stav, stav ohrožení státu nebo válečný stav anebo vydává-li se právní předpis v souvislosti s ním. Tyto podmínky předkládaný návrh zákona splňuje, neboť je předkládán v souvislosti s vyhlášeným nouzovým stavem a reaguje na dopady na vězněné osoby vzniklé v přímé souvislosti s ním. Stanoví se, že návrh nabude účinnosti dnem po vyhlášení ve Sbírce zákonů.

V Praze dne 30. listopadu 2020

Předseda vlády:

Ing. Andrej Babiš v. r.

Ministryně spravedlnosti:

Mgr. Marie Benešová v. r.